

današnjoj katedrali. Uz opis današnje bazilike, priložio je i itinerar za obilazak toga spomenika.

Uz objavu ovih vrijednih spisa Marija Mirabelle Robertija, zbornik, unatoč repetitivnim dijelovima, donosi iznimno korisna štiva za proučavanje povijesti arheologije u Istri te potvrđuje predanost Arheološkoga muzeja Istre nastavljanju svoje kvalitetne izdavačke aktivnosti.

David Orlović

Dvegrajski zbornik, 2, zbornik radova znanstvenih skupova „Crtice iz povijesti Kanfanarštine“ 2012. i 2013., gl. i odg. ur. Marko Jelenić, Kanfanar: Udruga za očuvanje i promociju kulturne i prirodne baštine – Dvegrajci, 2014., 191 str.

Pod pokroviteljstvom Općine Kanfanar i agencije M-G Express, a u izdanju Udruge za očuvanje i promociju kulturne i prirodne baštine – Dvegrajci, svjetlo dana u tiskanome je obliku ugledao drugi svezak *Dvegrajskoga zbornika*, koji predstavlja dragocjen prinos istraživanju i vrednovanju raznorodnih sastavnica iznimno bogate prošlosti i kulturno-umjetničkoga nasljeđa kanfanarskoga mikrokozmosa, čime se od potonuća u prašinu zaborava nastoje sačuvati djelići zavičajnoga životopisa koji su duboko utkani u ljudsko sjećanje, a čiji bi tragovi pod naletom vremena mogli izbljedjeti.

U sadržaj zbornika uvršteno je ukupno jedanaest znanstvenih i stručnih radova širokoga raspona tema i vremenskoga okvira te po dva prikaza i izvješća, koji su rezultat izlaganja na znanstvenim skupovima „Crtice iz povijesti Kanfanarštine“ održanima 2012. i 2013. godine. Za njihovo je objavljivanje zaslužan glavni urednik Marko Jelenić, ali i dvojica recenzentata – Slaven Bertosa i Darko Komšo – čijim se nastojanjima na vidjelo iznose ostaci materijalne kulture i povijesni pabirci koji izviruju iz postojeće pisane građe, pružajući nemjerljive mogućnosti proučavanja povijesnoga kontinuiteta i društvenih promjena u lokalnoj zajednici.

U prvome su dijelu zbornika otisnuti predgovor (7) glavnoga urednika Marka Jelenića te programi znanstvenih skupova „Crtice iz povijesti Kanfanarštine“ održanih 2012. i 2013. (8-9). Slijedi prilog Darka Komše „Kožnjak kod Kanfanara – novo mezolitičko nalazište“ (11-23), u kojemu se ukazuje

na važnost jednoga od najznačajnijih istarskih nalazišta po količini prikupljenih izrađevina od cijepanoga kamena. Na temelju pripremnoga pregleda skupa nalaza utvrđena je zastupljenost regionalnih izvora rožnjaka, što upućuje na zajedničke karakteristike s drugim proučenim nalazištima na istarskome podneblju koja se datiraju u razdoblje mezolitika, zbog čega se ističe potreba obavljanja detaljne analize sirovinskoga materijala iz Kožnjaka s ciljem otkrivanja višeznačne uloge toga nalazišta.

Vrijedne spoznaje o dvama novopronađenim gradinskim naseljima na Kanfanarštini – Mekinjevcu nad Dragom u blizini naselja Mrgani te o brdu Žvenkama između Putinâ i Žuntićâ – iznosi Anton Meden, koji je tekst „Dva novopronađena gradinska naselja na Kanfanarštini s osvrtom na novo viđenije okruženja i moguće uloge gradine Karaštak“ (25-33) popratio zanimljivim slikovnim priložima nastalima na temelju terenskih obilazaka. Na tim lokalitetima pronađeni su ostaci prapovijesnih zidina i keramički ulomci, a u radu je poseban osvrt posvećen i razmatranju okruženja i važnosti matične brončanodobne gradine Karaštak.

Iz pera istoga autora proizlazi i prilog „Kanfanarština u rimsko doba“ (35-54), u kojemu su prikazani rezultati arheoloških iskopavanja antičkih nalazišta na prostoru kanfanarske općine. Obradeno je petnaest lokaliteta te više natpisa koji potječu iz rimskoga doba, a osnovni je cilj iznošenja pregleda minucioznih istraživanja stjecanje cjelovitije slike o dosad nepoznatim ostacima kulturnoga nasljeđa.

Okosnicu rada Martine Barada „Dvigrad: zaštitni radovi od 2000. do 2011.“ (55-85) čini prikaz opsežnih konzervatorskih i arheoloških radova koji su se u dvanaestogodišnjem razdoblju kontinuirano izvodili na području Dvigrada. Provedenom sustavnom analizom dobivene su nove spoznaje o organizaciji i povijesnome razvoju naselja, koje zahvaljujući bogatstvu dragocjenih arheoloških nalaza predstavlja plodno tlo za buduća interdisciplinarna istraživanja, stoga autorica upućuje na potrebu očuvanja spomenika u izvornome obliku.

Prilog konzervatora Željka Bistovića „Crtice o restauraciji poda župne crkve sv. Silvestra u Kanfanaru i njegovom kulturno povijesnom značaju“ (87-91) donosi podatke o restauraciji poda u kanfanarskoj župnoj crkvi te o njegovu nezanemarivom kulturnopovijesnome i zavičajnome značenju, kao i prijepise latinskih natpisa s nadgrobnihi ploča, iz kojih se može iščitati kršćanski odnos prema zagrobnomu životu. Otkrivene nadgrobne

ploče, koje upotpunjuju dosadašnja saznanja o povijesti crkve posvećene sv. Silvestru, glavnim su predmetom zanimanja i sljedećega rada „Nadgrobne ploče u crkvi sv. Silvestra“ (93-101), koji potpisuje Anton Meden, a u kojem je objavljen prijepis dvadeset triju natpisa uklesanih na crkvenim grobnicama.

Koristeći se dvjema topografskim mapama iz 1721. i 1746., pisanima na mletačkome jeziku, koje je tijekom sudskih sporova oko zemljišnih posjeda dao izraditi kanonik Juraj Korenić, Marko Jelenić je u radu „Kanonik Juraj Korenić. Topografske mape kao dokazi u jednoj epizodi sudskog spora u Dvigradskom kaptolu“ (103-113) analizirao kolonizacijske procese, ali i problem siromaštva i gladi uslijed turbulentnih događanja koja su pod okriljem mletačkoga lava prouzročila demografske i gospodarske poremećaje. Zbirke akata, u koje su uklopljene i spomenute mape, već je 1969. u članku „Dvigradsko područje prema nekim dokumentima iz XVI-XVIII. st.“ obradio Miroslav Bertoša, a razmotren dokazni materijal predstavlja prvorazredan i neponovljiv arhivski izvor za istraživanje važnih odrednica društvenoga i gospodarskoga života iz dvigradske prošlosti.

„Istarske priče i legende: primjer Dvigrada“ (115-128) naslov je priloga Slavena Bertoše, u kojemu se – uz povijesne crtice o jednome od rijetkih dobro očuvanih srednjovjekovnih dragulja, čiji arheološki nalazi svjedoče o kontinuitetu života od prapovijesnoga doba do početka XVIII. stoljeća – izdvajaju zanimljive legende iz osebujne dvigradske prošlosti. Utjelovljujući simbiozu dviju stvarnosti, stapanjem prirodnoga i duhovnoga svijeta te zbiljskoga i fiktivnoga, legende čine nezaobilazan dio usmene književnosti kao nematerijalnoga kulturnog nasljeđa od iznimnoga značenja za očuvanje zavičajnoga identiteta, a njihovim se prenošenjem omogućuje njegovanje tradicije, usađene u kolektivnu svijest lokalne zajednice.

Marko Jelenić autorom je i rada „Mikro historija jednog mjesta. Povijesno-demografska analiza života na Kanfanarštini 1811.“ (129-147), u kojem je pozornost posvetio mikroskopskoj analizi općih društvenih i gospodarskih prilika, povijesne događajnice i demografskih promjena na Kanfanarštini u prvim desetljećima XIX. stoljeća, osobito se osvrnuvši na kretanja stanovništva tijekom 1811. godine. Pritom su mu glavnim izvorom istraživanja raznolikih aspekata demografske prošlosti bili podaci crpljeni iz matičnih knjiga krštenih, vjenčanih i umrlih te iz knjige stanja duša. To je arhivsko gradivo pohranjeno u arhivu Župe sv. Silvestra u Kanfanaru, a

komparativan pristup omogućuje stjecanje cjelovitijega uvida u brojne čimbenike koji su utjecali na ritmove rođenja i smrti.

Mario Sošić predstavio je životni put i djelovanje Petra Studenca, znamenitoga kanfanarskoga župnika iz XIX. stoljeća radom „Petar Studenac: kanfanarski župnik i hrvatski preporoditelj“ (149-160). Na temelju dosadašnjih spoznaja ocijenio je njegovu ulogu u buđenju nacionalne svijesti i složenome procesu integracije hrvatske nacije u Istri, ističući prinos toga nositelja i zagovornika preporodnih ideja u gorljivoj borbi za službenu uporabu hrvatskoga jezika u Kanfanaru. Iznoseći na vidjelo izvratke iz Studenčeve književno-preporodne ostavštine, autor je naglasio važnost plodova njegova rada, postavivši ga u kontekst ondašnjih društveno-povijesnih zbivanja koja su utjecala na oblikovanje današnjega mentaliteta.

Kratka epizoda epidemije zloglasne španjolske gripe, koja je u drugoj polovini 1918. i tijekom prvih poratnih mjeseci pokosila stanovništvo diljem svijeta, a time uzdrkala i društvo onodobne Kanfanarštine, predmetom je posljednjega priloga iz pera Marka Jelenića „Epidemija španjolske gripe na Kanfanarštini 1918. Mikrohistorija jednog kraja“ (161-177). Iscrpno obradivši odabrane matične knjige, koje se čuvaju u rovinjskome matičnom uredu, razmotrio je dramatičan utjecaj spomenute pandemije iznimne žestine na stopu smrtnosti u naseljima koja su potpadala pod jurisdikciju kanfanarske župe sv. Silvestra, ali i na individualnu i kolektivnu memoriju egzistencijalno ugroženih žitelja, koji se nisu uspjeli othrvati njezinim smrtnim okovima.

Zbornik zaokružuje rubrika „Prikazi, ocjene, izvješća“ (179-191), koju čine četiri priloga Marka Jelenića. U prvome se osvrnuo na prigodno predavanje, koje je 11. lipnja 2014. organizirano u kanfanarskome Domu mladih povodom obilježavanja tristote godišnjice posvećenja župne crkve sv. Silvestra. Predstavljena je i *Knjiga letnica* dvigradske župe, koju je 60-ih godina XX. stoljeća otkrio i podrobno proučio Miroslav Bertoša, a riječ je o izvanrednome izvoru za analiziranje i rekonstrukciju svakodnevnih prilika na osnovi kronološkoga pregleda događanja unutar župe, koji datira iz XV. stoljeća. Osim predavanja, istoga je dana upriličena i izložba sakralnih predmeta s ciljem boljega upoznavanja javnosti s materijalnim i duhovnim tragovima prošlosti. Autor je predstavio i izložbu starih razglednica Kanfanara, održanu 26. rujna 2013. u sklopu svečanoga obilježavanja dvadesete godišnjice osnutka Općine Kanfanar. U posljednjim dvama priložima donosi

prikaz nedavno objelodanjenih publikacija značajnih za istarsku, a time i hrvatsku historiografiju, a riječ je o monografiji Dušanke Urem *Limska gradina. Keramika s područja nekropole / The Limska gradina hillfort. Pottery from the cemetery area*, koja je izišla iz tiska 2012., te o prvome svesku *Dvegrajškoga zbornika*, koji je predstavljen 16. prosinca 2011. u kanfanarskoj galeriji Malenica.

Drugo izdanje *Dvegrajškoga zbornika* svjedoči o naporu Uredničkoga odbora da se svjetlu javnosti predstave obrisi ostataka višestoljetne lokalne povijesti, koja je duboko ukorijenjena u svijesti istarskoga čovjeka. Istraživanjem neprocjenjive materijalne baštine te poniranjem u pisanu izvornu građu, iz koje izvire mnoštvo zanimljivih fragmenata o kompleksnoj i slojevitoj stvarnosti minulih vremena, nastoji se pružiti uvid u politička, gospodarska i kulturna zbivanja koja su obilježila svakodnevicu određenoga mikroprostora, kao i koristan poticaj za daljnja i dublja proučavanja zanemarenih i nedovoljno poznatih tema iz prošlosti živopisnih zavičajnih sredina.

Samanta Paronić

Zbornik Lovranščine, knjiga 3, Lovran: Katedra Čakavskog sabora Lovran, 2014., 351 str.

Katedra Čakavskoga sabora Lovran izdala je i predstavila 2014. *Zbornik Lovranščine*, sazdan od radova predstavljenih na znanstvenom skupu *Lovran u riječi, riječi u Lovranu*, koji je održan u Lovranu u travnju 2013. godine. S obzirom na to da se radi o trećoj publikaciji koja predstavlja istraživanja vezana uz Lovran i okolicu, moglo bi se već govoriti o tradicionalnom izdanju. Kao što i samo ime skupa daje naslutiti, velika je pozornost posvećena upravo jezikoslovnim temama koje svoje uporište pronalaze u jezičnoj zbilji i baštini Lovranščine.

Zbornik se može podijeliti u tri dijela. Dok se u uvodnom dijelu čitateljstvu obraćaju Cvjetana Miletić i Igor Eterović, urednik *Zbornika*, središnji dio „Rasprave i članci“ (19–298) donosi jedanaest radova, od kojih čak deset izvornih znanstvenih članaka, a u završnom se dijelu nalazi trinaest osvrta, prikaza i izvješća vezanih za izdavačke ostvaraje koji se dotiču liburnijskoga područja.